

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे
॥ तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः ॥
(काठकम् - १)

This document has been prepared by

Sunder Kidāmbi

with the blessings of

श्री रङ्गरामानुज महादेशिकन्

His Holiness śrīmad āṇḍavan śrīraṅgam

श्रीः
श्रीमते रामानुजाय नमः
श्रीमते निगमान्तमहादेशिकाय नमः

॥ तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः ॥ (काठकम् - १)

॥ हरिः ओ(४)म् ॥

संज्ञानं विज्ञानं प्रज्ञानं जानदभिजानत्।
संकल्पमानं प्रकल्पमानमुपकल्पमानमुपकृतं क्लृप्तम्।
श्रेयो वसीय आयथ्सम्भूतं भूतम्।
चित्रः केतुः प्रभानाभान्थ्सम्भान्।
ज्योतिष्माग्स्तेजस्वानातपग्गस्तपन्नभितपन्न।
रोचनो रोचमानः शोभनः शोभमानः कल्याणः।
दर्शा दृष्टा दर्शता विश्वरूपा सुदर्शना।
आप्यायमाना प्यायमाना प्याया सूनृतेरा।
आपूर्यमाणा पूर्यमाणा पूरयन्ती पूर्णा पौर्णमासी।
दाता प्रदाताऽऽनन्दो मोदः प्रमोदः ॥ १ ॥

आवेशयन्निवेशयन्थ्संवेशनः सगंशान्तः शान्तः।
आभवंन्प्रभवन्थ्सम्भवन्थ्सम्भूतो भूतः।
प्रस्तुतं विष्टुतगं सग्गस्तुतं कल्याणं विश्वरूपम्।
शुक्रमृतं तेजस्वि तेजः समिद्धम्।

अ॒रु॒णं भा॑नु॒मन्म॑री॒चिम॑द॒भित॑प॒त्तप॑स्वत् ।
 स॒वि॒ता प्र॑स॒वि॒ता दी॒प्तो दी॑प॒य॒न्दी॒प्य॑मानः ।
 ज्वल॑ञ्ज्वलि॒ता तप॑न्वि॒तप॑न्थ॒सन्त॑पन्न ।
 रो॒च॒नो रो॑च॒मानः शु॒म्भूः शु॒म्भ॑मानो वा॒मः ।
 सु॒ता सु॑न्व॒ती प्र॑सु॒ता सू॒यमा॑नाऽभिषू॒यमा॑णा ।
 पी॒ती प्र॑पा स॒म्पा तृ॑प्ति॒स्तर्प॑यन्ती ॥ 2 ॥

का॒न्ता का॒म्या का॒मजा॑ताऽऽयु॑ष्मती का॒मदु॑घा ।
 अ॒भि॒शा॒स्ताऽनु॑म॒न्ताऽऽन॑न्दो मोदः प्रमोदः ।
 आ॒सा॒दय॑न्निषा॒दय॑न्थ॒सगु॑सा॒दनः॒ सगु॑स॒न्नः स॒न्नः ।
 आ॒भूर्वि॑भूः प्र॒भूः श॒म्भूर्भु॑वः ।
 प॒वि॒त्रं प॑वि॒यिष्य॑न्पृ॒तो मे॒ध्यः ।
 यशो॑ यश॒स्वाना॑यु॒रमृ॑तः ।
 जी॒वो जी॑वि॒ष्यन्थ॑स्व॒र्गो लो॒कः ।
 स॒ह॒स्वा॒न्थस॑ही॒यानो॑ज॒स्वा॒न्थस॑ह॒मानः ।
 ज॒य॑न्नभि॒जय॑न्थ॒सु॒द्रवि॑णो द्रवि॒णो॒दाः ।
 आ॒र्द्रप॑वि॒त्रो हरि॑केशो मोदः प्रमोदः ॥ 3 ॥

अ॒रु॒णोऽरु॑ण॒रजाः॑ पु॒ण्डरी॑को वि॒श्वजि॑द॒भिजि॑त् ।
 आ॒र्द्रः पि॒न्व॑मा॒नोऽन्न॑वा॒न्नस॑वा॒निरा॑वान् ।
 स॒र्वौष॑धः स॒म्भ॒रो मह॑स्वान् ।
 ए॒ज॒त्का जी॑व॒त्काः ।

क्षुल्ल॒काः शि॑पिविष्ट॒काः।
 स॒रि॒स्र॒राः सु॑शेर॒वः।
 अ॒जि॒रासौ॑ गमि॒ष्णवः॑।
 इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मे॒तर॒हिं क्षि॒प्रमं॑जि॒रम्।
 आ॒शु॒र्नि॒मेषः॑ फ॒णो द्र॑वन्नति॒द्रव॑न्न।
 त्व॒र॒ग्ग॒स्त्वर॑माण आ॒शुरा॑शी॒याञ्ज॒वः।
 अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒क्थ्यो॑ऽति॒रा॒त्रो द्वि॑रा॒त्रस्त्रि॑रा॒त्रश्च॑तू॒रा॒त्रः।
 अ॒ग्निर् ऋ॒तुः सूर्य॑ ऋ॒तुश्च॒न्द्रमा॑ ऋ॒तुः।
 प्र॒जाप॑तिः संव॒त्सरो॑ म॒हान्कः॑ ॥ 4 ॥

प्र॒मो॒दस्त॑र्पय॒न्ती प्र॑मो॒दो ज॒वस्त्रीणि॑ च ॥ 1 ॥

भूर॒ग्निं च॑ पृथि॒वीं च॑ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्स॒रं च॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒र॒स्वद्ध्रु॑वा सी॒द।
 भुवो॑ वा॒युं चा॒न्तरि॑क्षं च॒ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्स॒रं च॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒र॒स्वद्ध्रु॑वा सी॒द।
 स्व॑रादि॒त्यं च॑ दि॒वं च॑ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्त्स॑व॒त्स॒रं च॑।

प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रु॒वा सी॑द।
 भूर्भु॒वः स्व॑श्च॒न्द्रम॑सं च॒ दिश॑श्च॒ मां च॑।
 त्री॒ग्श्च॑ लो॒कान्ध॑स॒वध्स्स॑रं च॑।
 प्र॒जाप॑तिस्त्वा सादयतु।
 तया॑ दे॒वत॑याऽङ्गि॒रस्व॑द्ध्रु॒वा सी॑द ॥ 5 ॥

स॒वध्स्स॑रं च॒ षट्च॑ ॥ 2 ॥

त्वमे॒व त्वां वे॑त्थ॒ यो॑सि॒ सो॑सि।
 त्वमे॒व त्वा॑म॒चैषीः॑।
 चि॒तश्चा॑सि॒ सञ्चित॑श्चास्य॒ग्ने।
 ए॒तावा॑ग्श्चा॒सि भू॑याग्श्चास्य॒ग्ने।
 यत्ते॑ अ॒ग्ने न्यूनं॑ यदु॒ तेऽति॑रिक्तम्।
 आ॒दि॒त्यास्तदङ्गि॑रसश्चिन्वन्तु।
 विश्वे॑ ते दे॒वाश्चि॑ति॒मापूर॑यन्तु।
 चि॒तश्चा॑सि॒ सञ्चित॑श्चास्य॒ग्ने।
 ए॒तावा॑ग्श्चा॒सि भू॑याग्श्चास्य॒ग्ने।
 मा ते॑ अ॒ग्नेऽच॑ये॒न मा॑ऽति॑ च॒ येना॑युरावृ॒क्षि।
 सर्वे॑षां॒ ज्योति॑षां॒ ज्योति॑र्यद॒दावु॑देति॑।
 तप॑सो जा॒तम॑निभृ॒ष्टमो॑जः।
 तत्ते॑ ज्योति॑रिष्टके।

तेन॑ मे तप।
तेन॑ मे ज्वल।
तेन॑ मे दीदिहि।
याव॑द्दे॒वाः।
याव॑दसा॒ति॒ सूर्यः॑।
याव॑दु॒तापि॒ ब्रह्म॑ ॥ 6 ॥

आवृ॑क्षि॒ नवं च॑ ॥ 3 ॥

सं॒व॒थ्स॒रोऽसि॑ परि॒व॒थ्स॒रोऽसि॑।
इ॒दा॒व॒थ्स॒रोऽसी॑दु॒व॒थ्स॒रोऽसि॑।
इ॒द्व॒थ्स॒रोऽसि॑ व॒थ्स॒रोऽसि॑।
तस्य॑ ते वस॒न्तः शि॒रः॑।
ग्री॒ष्मो दक्षि॑णः प॒क्षः।
व॒र्षाः पुच्छ॑म्।
श॒रदु॑त्तरः प॒क्षः।
हे॒म॒न्तो मध्य॑म्।
पूर्व॑प॒क्षाश्चित॑यः।
अ॒पर॑प॒क्षाः पुरी॑षम् ॥ 7 ॥

अ॒हो॒रा॒त्राणी॑ष्ट॒काः।
ऋष॑भोऽसि॒ स्वर्गो॑ लो॒कः।
यस्या॑ दि॒शि म॒हीय॑से।

ततो॑ नो॒ मह॒ आव॑ह।
वा॒युर्भू॒त्वा सर्वा॑ दि॒श॒ आवा॑हि।
सर्वा॑ दि॒शोऽनु॒ विवा॑हि।
सर्वा॑ दि॒शोऽनु॒ संवा॑हि।
चि॒त्या चि॒ति॒मापृ॑ण।
अचि॑त्या चि॒ति॒मापृ॑ण।
चि॒दसि॑ समु॒द्रयो॑निः ॥ ४ ॥

इ॒न्दु॒र्दक्षः॑ श्ये॒न ऋ॒तावा॑।
हि॒र॑ण्यपक्षः शकु॒नो भु॑र॒ण्युः।
म॒हान्थ्स॒धस्थे॑ ध्रु॒व आ॑निष॒त्तः।
नम॑स्ते अस्तु॒ मा मा॑ हि॒गंसीः॑।
ए॒ति॒ प्रे॒ति॒ वी॒ति॒ समि॑त्यु॒दिति॑।
दि॒वं मे॑ यच्छ।
अ॒न्तरि॑क्षं मे॒ यच्छ॑।
पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छ।
पृ॒थि॒वीं मे॑ यच्छ।
अ॒न्तरि॑क्षं मे॒ यच्छ॑।
दि॒वं मे॑ यच्छ।
अ॒हा प्र॑सा॒रय॑।
रा॒त्र्या॒ सम॑च।

रात्र्या॒ प्रसा॑रय।
अहा॒ सम॑च।
कामं॒ प्रसा॑रय।
काम॒गुं॒ सम॑च ॥ 9 ॥

पुरी॑षगुं॒ समु॒द्रयो॑निः पृथि॒वीं मे॑ यच्छा॒ऽन्तरि॑क्षं मे यच्छ स॒प्त च॑ ॥ 4 ॥

भूर्भु॒वः स्वः॑।
ओजो॒ बल॑म्।
ब्रह्म॑ क्ष॒त्रम्।
यशो॑ म॒हत्।
स॒त्यं तपो॑ नाम॑।
रू॒पम॒मृत॑म्।
चक्षुः॑ श्रोत्र॑म्।
मन॒ आयुः॑।
विश्वं॑ यशो॑ म॒हः।
स॒मं तपो॑ हरो॒ भाः।
जा॒तवे॑दा॒ यदि॑ वा पाव॒कोऽसि॑।
वैश्वान॒रो यदि॑ वा वैद्यु॒तोऽसि॑।
शं प्र॒जाभ्यो॑ यज॑मानाय लो॒कम्।
ऊर्जं॑ पुष्टिं॒ दद॑द्भ्याव॑वृथ्स्व ॥ 10 ॥

भाश्च॒त्वारि॑ च ॥ 5 ॥

राज्ञी॑ वि॒राज्ञी॑ ।
स॒म्राज्ञी॑ स्व॒राज्ञी॑ ।
अ॒र्चिः शो॒चिः ।
तपो॑ ह॒रो भाः ।
अ॒ग्निरिन्द्रो॑ बृह॒स्पतिः॑ ।
विश्वे॑ दे॒वा भुव॑नस्य गो॒पाः ।
ते मा॒ सर्वे॑ यश॑सा॒ सगं॑ सृ॒जन्तु ॥ 11 ॥

राज्ञीन्द्रो॑ मा स॒प्त ॥ 6 ॥

अस॑वे॒ स्वाहा॒ वस॑वे॒ स्वाहा॑ ।
विभु॑वे॒ स्वाहा॒ विव॑स्वते॒ स्वाहा॑ ।
अ॒भिभु॑वे॒ स्वाहा॑ऽधि॑पतये॒ स्वाहा॑ ।
दि॒वांपत॑ये॒ स्वाहा॑ऽग्ं॒हस्प॑त्याय॒ स्वाहा॑ ।
चा॒क्षुष्म॑त्याय॒ स्वाहा॑ ज्योति॑ष्म॒त्याय॒ स्वाहा॑ ।
राज्ञे॑ स्वाहा॑ वि॒राज्ञे॑ स्वाहा॑ ।
स॒म्राज्ञे॑ स्वाहा॑ स्व॒राज्ञे॑ स्वाहा॑ ।
शूषा॑य॒ स्वाहा॒ सूर्या॑य॒ स्वाहा॑ ।
च॒न्द्रम॑से॒ स्वाहा॒ ज्योति॑षे॒ स्वाहा॑ ।
स॒गंस॑र्पाय॒ स्वाहा॑ क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहा॑ ।
अ॒र्जुना॑य॒ स्वाहा॑ ॥ 12 ॥

क॒ल्याणा॑य॒ स्वाहै॑कं च ॥ 7 ॥

वि॒प॒श्चि॒ते॒ प॒वं॒मा॒ना॒य॒ गाय॑त।
 म॒ही॒ न॒ धा॒रा॒ऽत्य॒न्धो॑ अ॒र्ष॑ति।
 अ॒हि॑र्ह॒ जी॒र्णा॒म॒ति॑स॒र्प॒ति॒ त्वच॑म्।
 अ॒त्यो॒ न॒ क्री॑ड॒न्न॒स॒र॒द्वृ॒षा॒ हरिः॑।
 उ॒प॒या॒म॒गृ॑हीतो॒ऽसि॑ मृ॒त्य॒वे॑ त्वा॒ जु॒ष्टं॑ गृह्णामि।
 ए॒ष॒ ते॒ यो॒नि॑र्मु॒त्य॒वे॑ त्वा।
 अ॒पं॑ मृ॒त्यु॒म॒प॒ क्षु॒ध॑म्।
 अ॒पे॒तः॑ श॒प॒थं॑ ज॒हि॑।
 अ॒धां॑ नो अ॒ग्र॒ आव॑ह।
 रा॒य॒स्पो॒ष॒गं॑ स॒ह॒स्त्रि॑ण॑म् ॥ 13 ॥

ये॒ ते॑ स॒ह॒स्र॑म॒यु॒तं॒ पा॒शाः॑।
 मृ॒त्यो॒ म॒र्त्या॑य॒ ह॒न्त॑वे।
 ता॒न् य॒ज्ञ॑स्य॒ मा॒य॒या॑।
 स॒र्वा॒न॒व॑य॒जाम॑हे।
 भ॒क्षो॑ऽस्य॒मृ॒त॒भ॒क्षः॑।
 तस्य॑ ते॒ मृ॒त्यु॒पी॑तस्या॒मृ॒त॑वतः।
 स्व॒गा॒कृ॑तस्य॒ म॒धु॑मतः।
 उ॒प॑हू॒त॒स्यो॒प॑हूतो भक्षयामि।
 म॒न्द्रा॑ऽभि॒भू॑तिः॒ के॒तु॒र्य॒ज्ञा॒नां॒ वाक्।
 अ॒सा॒वे॒हि॑ ॥ 14 ॥

अ॒न्धो जा॒गृ॒विः प्रा॒ण।
असा॒वेहि॑।
ब॒धि॒र आ॑क्रन्दयितरपान।
असा॒वेहि॑।
अ॒ह॒स्तोऽस्त्वा॒ चक्षुः॑।
असा॒वेहि॑।
अ॒पा॒दाशो॒ मनः॑।
असा॒वेहि॑।
क॒वे वि॒प्र॑चि॒त्ते श्रो॒त्रं।
असा॒वेहि॑ ॥ 15 ॥

सु॒ह॒स्तः सु॑वा॒साः।
शू॒षो ना॒मा॑स्य॒मृतो॒ मर्त्ये॑षु।
तं त्वा॒ऽहं तथा॒ वेद॑।
असा॒वेहि॑।
अ॒ग्नि॑र्मे॒ वा॒चि श्रि॒तः।
वा॒ग्घृ॑दये।
हृ॒द॒यं म॒यि॑।
अ॒ह॒म॒मृते॑।
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि।
वा॒युर्मे॑ प्रा॒णे श्रि॒तः ॥ 16 ॥

प्रा॒णो हृ॒दये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
सूर्यो॑ मे॒ चक्षु॑षि श्रि॒तः ।
चक्षु॑रु॒हृदये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
च॒न्द्रमा॑ मे॒ मन॑सि श्रि॒तः ॥ 17 ॥

मनो॑ हृ॒दये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
दिशो॑ मे॒ श्रोत्रे॑ श्रि॒ताः ।
श्रोत्र॑गुं हृ॒दये॑ ।
हृ॒दयं॑ म॒यि ।
अ॒हम॒मृते॑ ॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॒णि ।
आपो॑ मे॒ रेत॑सि श्रि॒ताः ॥ 18 ॥

रेतो॒ हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
पृथि॒वी मे॒ शरी॑रे श्रि॒ता।
शरी॑र॒गुं हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
ओष॑धि॒व॒न॒स्प॒तयो॑ मे॒ लोम॑सु श्रि॒ताः ॥ 19 ॥

लोमा॑नि॒ हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
इन्द्रो॑ मे॒ बल॑ं श्रि॒तः।
बल॑गुं हृद॑ये।
हृद॑यं मयि॑।
अ॒हम॒मृते॑॥
अ॒मृतं॑ ब्रह्म॑णि।
पर्ज॑न्यो॒ मे मूर्ध्नि॑ श्रि॒तः ॥ 20 ॥

मूर्धा हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृते।
अमृतं ब्रह्मणि।
ईशानो मे मन्यो श्रितः।
मन्युर्हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृते।
अमृतं ब्रह्मणि।
आत्मा मं आत्मनि श्रितः ॥ 21 ॥

आत्मा हृदये।
हृदयं मयि।
अहममृते।
अमृतं ब्रह्मणि।
पुनर्म आत्मा पुनरायुरागात्।
पुनः प्राणः पुनराकृतमागात्।
वैश्वानरो रश्मिभिर्वावृधानः।
अन्तस्तिष्ठत्वमृतस्य गोपाः ॥ 22 ॥

सहस्रिणमिहि श्रोत्राऽसावेहि प्राणे श्रितो मनसि श्रितो रेतसि श्रिता
लोमंसु श्रिता मूर्ध्नि श्रित आत्मनि श्रितोऽष्टौ च ॥ 8 ॥

अग्निर्वायुस्सूर्यश्चन्द्रमा दिश आपः पृथिव्योषधिवनस्पतय
इन्द्रः पर्जन्य ईशान आत्मा पुनर्मे त्रयोदश ॥

प्रजापतिर्देवानसृजत।
ते पाप्मना सन्दिता अजायन्त।
तान्व्यद्यत्।
यद्व्यद्यत्।
तस्माद्विद्युत्।
तमवृश्चत्।
यदवृश्चत्।
तस्माद्वृष्टिः।
तस्माद्यत्रैते देवते अभिप्राप्तः।
वि च हैवास्य तत्र पाप्मानं द्यतः ॥ 23 ॥

वृश्चतश्च।
सैषा मीमांसाऽग्निहोत्र एव सम्पन्ना।
अथो आहुः।
सर्वेषु यज्ञक्रतुष्विति।
होष्यन्नप उपस्पृशेत्।
विद्युदसि विद्यं मे पाप्मानमिति।
अथ हुत्वोपस्पृशेत्।
वृष्टिरसि वृश्चं मे पाप्मानमिति।

य॒क्ष्य॑मा॒णो वे॒ष्ट्वा वा॑ ।

वि च॑ ह॒ैवा॒स्यै॒ते दे॒वते॑ पा॒प्मानं॑ द्यतः ॥ 24 ॥

वृ॒श्च॑त॒श्च ।

अ॒त्य॒गु॒हो हा॒रु॒णिः ।

ब्र॒ह्म॒चा॒रि॒णे॑ प्र॒श्ना॒न्प्रो॒च्य॒ प्रजि॑घाय ।

प॒रे॒हि ।

प्ल॒क्षं द॒य्या॑म्पातिं पृच्छ ।

वे॒त्थं सा॒वि॒त्रा(३)न्न वे॒त्था(३) इति॑ ।

त॒मा॒गत्य॑ पप्रच्छ ।

आ॒चा॒र्यो॑ मा॒ प्राहै॑षीत् ।

वे॒त्थं सा॒वि॒त्रा(३)न्न वे॒त्था(३) इति॑ ।

स हो॑वाच॒ वेदे॑ति ॥ 25 ॥

स क॒स्मि॒न्प्रति॑ष्ठित॒ इति॑ ।

प॒रोर॑ज॒सीति॑ ।

क॒स्तद्य॑त्प॒रोर॑जा॒ इति॑ ।

ए॒ष वाव॑ स प॒रोर॑जा॒ इति॑ होवाच ।

य ए॒ष तप॑ति ।

ए॒षोऽर्वा॑ग्रजा॒ इति॑ ।

स क॒स्मि॒न्त्वे॒ष इति॑ ।

स॒त्य इति॑ ।

किं तथ्सत्यमिति।

तप इति ॥ 26 ॥

कस्मिन्नु तप इति।

बल इति।

किं तद्वलमिति।

प्राण इति।

मा स्म प्राणमतिं पृच्छ इति

माऽऽचार्योऽब्रवीदिति होवाच ब्रह्मचारी।

स होवाच पृक्षो दय्याम्पातिः।

यद्वै ब्रह्मचारिन्प्राणमत्यप्रक्ष्यः।

मूर्धा ते व्यपतिष्यत्।

अहमुं त आचार्याच्छ्रेयान्भविष्यामि।

यो मां सावित्रे समवादिष्टेति ॥ 27 ॥

तस्मात्सावित्रे न संवदेत।

स यो ह वै सावित्रं विदुषां सावित्रे संवदेते।

सहास्मिञ्छ्रियं दधाति।

अनुं ह वा अस्मा असौ तपञ्छ्रियं मन्यते।

अन्वस्मै श्रीस्तपो मन्यते।

अन्वस्मै तपो बलं मन्यते।

अन्वस्मै बलं प्राणं मन्यते।

स यदाहं।
 संज्ञानं विज्ञानं दर्शां दृष्टेति।
 एष एव तत् ॥ 28 ॥

अथ यदाहं।
 प्रस्तुतं विष्टुतगं सुता सुन्वतीति।
 एष एव तत्।
 एष ह्येव तान्यहानि।
 एष रात्रयः।
 अथ यदाहं।

चित्रः केतुर्दाता प्रदाता संविता
 प्रसविताऽभिशास्ताऽनुमन्तेति।
 एष एव तत्।
 एष ह्येव तेऽहो मुहूर्ताः।
 एष रात्रेः ॥ 29 ॥

अथ यदाहं।
 पवित्रं पवयिष्यन्त्सहस्वान्त्सहीयान -
 रुणोऽरुणरजा इति।
 एष एव तत्।
 एष ह्येव तेऽर्धमासाः।
 एष मासाः।

अथ॒ यदा॑हं।

अ॒ग्नि॒ष्टो॒म उ॒क्थ्यो॑ऽग्नि॒र् ऋ॒तुः प्र॒जाप॑तिः

सं॒वत्स॒र इति॑।

ए॒ष ए॒व तत्।

ए॒ष ह्ये॑व ते यं॒ज्ञ॒ऋ॒तवः॑।

ए॒ष ऋ॒तवः॑ ॥ 30 ॥

ए॒ष सं॒वत्स॒रः।

अथ॒ यदा॑हं।

इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मि॒ति।

ए॒ष ए॒व तत्।

ए॒ष ह्ये॑व ते मु॒हूर्तानां॑ मु॒हूर्ताः॑।

ज॒न॒को ह॒ वैदे॑हः।

अ॒हो॒रा॒त्रैः स॒माज॑गाम।

तगं॑हो॒चुः।

यो वा अ॒स्मान् वेद॑।

वि॒जह॑त्पा॒प्मान॑मेति ॥ 31 ॥

सर्व॑मायु॒रेति॑।

अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।

नास्या॑मु॒ष्मि॒न्लो॒केऽन्नं॑ क्षीय॒त् इति॑।

वि॒जह॑द्ध॒ वै पा॒प्मान॑मेति।

सर्व॑मायुरेति।
अ॒भि स्व॒र्गं लो॒कं ज॑यति।
नास्या॒मुष्मि॑न्लो॒केऽन्नं॑ क्षीयते।
य ए॒वं वेद॑।
अही॑ना हाश्व॑त्थ्यः।
सा॒वि॒त्रं वि॒दाश्च॑कार ॥ 32 ॥

सह॑ ह॒गुंसो॑ हि॒र॒ण्मयो॑ भू॒त्वा।
स्व॒र्गं लो॒कमि॑याय।
आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम्।
ह॒गुंसो॑ ह॒ वै हि॒र॒ण्मयो॑ भू॒त्वा।
स्व॒र्गं लो॒कमे॑ति।
आ॒दि॒त्यस्य॑ सायु॑ज्यम्।
य ए॒वं वेद॑।
दे॒व॒भा॒गो ह॑ श्रौ॒त॒रू॒षः।
सा॒वि॒त्रं वि॒दाश्च॑कार।
तगं॑ ह॒ वाग॑दृश्यमा॒नाऽभ्यु॑वाच ॥ 33 ॥

सर्व॑ बत गौ॒त॒मो वेद॑।
यः सा॒वि॒त्रं वेदे॑ति।
स हो॑वाच।
कैषा॑ वाग॒सीति॑।

अ॒यम॒हग्ं सा॒वि॒त्रः।
दे॒वाना॑मु॒त्त॒मो लो॒कः।
गु॒ह्यं म॒हो बि॒भ्र॒दिति॑।
ए॒ताव॑ति ह गौ॒त॒मः।
य॒ज्ञोप॒वी॒तं कृ॒त्वाऽधो॑ नि॒प॒पात॑।
नमो॑ नम॒ इति॑ ॥ 34 ॥

स हो॒वाच॑।
मा भै॒षी॒र्गौ॒तम॑।
जि॒तो वै ते॑ लो॒क इति॑।
तस्मा॒द्ये के च॑ सा॒वि॒त्रं वि॒दुः।
सर्वे॑ ते जि॒तलो॑काः।
स यो ह॒ वै सा॒वि॒त्रस्या॒ष्टाक्ष॑रं प॒दग्ग्
श्रि॒याऽभि॑षि॒क्तं वेद॑।
श्रि॒या है॒वाभि॑षि॒च्यते॑।
घृ॒णिरि॑ति॒ द्वे अ॒क्षरै॑।
सूर्य॑ इति॒ त्रीणि॑।
आ॒दि॒त्य इति॒ त्रीणि॑ ॥ 35 ॥

ए॒तद्वै सा॒वि॒त्रस्या॒ष्टाक्ष॑रं प॒दग्ग्
श्रि॒याऽभि॑षि॒क्तम्।
य ए॒वं वेद॑।

श्रिया हैवाभिषिच्यते।
 तदेतदृचाऽभ्युक्तम्।
 ऋचो अक्षरं परमे व्योमन्।
 यस्मिन्देवा अधि विश्वे निषेदुः।
 यस्तन्न वेद किमृचा करिष्यति।
 य इत्तद्विदुस्त इमे समांसत इति।
 न ह वा एतस्यर्चा न यजुषा न साम्नाऽर्थोऽस्ति।
 यः सावित्रं वेदं ॥ 36 ॥

तदेतत्परियद्वैवचक्रम्।
 आर्द्रं पिन्वमानग्ं स्वर्गे लोक एति।
 विजहृद्विश्वा भूतानि सम्पश्यत्।
 आर्द्रो ह वै पिन्वमानः स्वर्गे लोक एति।
 विजहृन्विश्वा भूतानि सम्पश्यन्।
 य एवं वेद।
 शूषो ह वै वार्ष्णेयः।
 आदित्येन समाजंगाम।
 तग्ं होवाच।
 एहि सावित्रं विद्धि।
 अयं वै स्वर्ग्योऽग्निः
 पारयिष्णुरमृतात्सम्भूत इति।

ए॒ष वा॒व स सा॒वि॒त्रः।
य ए॒ष त॒प॒ति।
एहि॒ मां वि॒द्धि।
इति॑ है॒वैन॑ तदु॒वाच ॥ 37 ॥

द्यतो॒ द्यतो॒ वेदे॒ति तप॑ इति॑ सु॒मवा॑दि॒ष्टेति॑ तद्रा॒त्रेर् ऋ॒तव॑ एति॑ चकारो॒वाच॑
नम॒ इत्या॑दि॒त्य इति॑ त्रीणि॑ सा॒वि॒त्रं वेदं॑ वि॒द्धि पञ्च॑ च ॥ 9 ॥

प्र॒जाप॑तिर्दे॒वान्स्सं॒ज्ञानं॑ प्रस्तु॒तं तान्य॑हा॒न्येष॑ रात्र॒यश्चि॒त्रः के॒तुस्तेऽहो॑
मुहूर्ता॑ रात्रेः प॒वि॒त्रं तेऽर्ध॑मा॒सा अ॒ग्नि॒ष्टो॒मो यज्ञ॑ऋ॒तव॑ इ॒दानी॑
मुहूर्ता॑नां॒ जन॒कोऽही॑ना दे॒वभा॒गः कैषा॑ वाङ्मा शूषो॒ ह वै षोड॑श ॥

इ॒यं वा॒व स॒र॒घा॑।
तस्या॑ अ॒ग्निरे॒व सा॒र॒घं मधु॑।
या ए॒ताः पू॒र्वप॑क्षापरप॒क्षयो॒ रात्र॑यः।
ता म॑धु॒कृतः॑।
यान्य॑हा॒नि।
ते म॑धु॒वृषाः॑।
स यो॒ ह वा ए॒ता म॑धु॒कृत॑श्च मधु॒वृषा॑श्च॒ वेदं॑।
कु॒र्वन्ति॑ हा॒स्ये॒ता अ॒ग्नौ मधु॑।
नास्ये॑ष्टापूर्तं ध॒यन्ति॑।
अथ॒ यो न वेद॑ ॥ 38 ॥

न हा॑स्ये॒ता अ॒ग्नौ मधु॑ कु॒र्वन्ति॑।
ध॒यन्त्य॑स्येष्टापूर्तम्।

यो ह वा अ॑होरा॒त्राणां॑ नाम॒धेयानि॑ वेद॑।
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति।
 सं॒ज्ञानं॑ वि॒ज्ञानं॑ दर्शां दृ॒ष्टेति॑।
 ए॒ताव॑नुवा॒कौ पूर्॑वप॒क्षस्या॑होरा॒त्राणां॑ नाम॒धेयानि॑।
 प्रस्तु॑तं विष्टु॑तगं सु॒ता सु॑न्वतीति।
 ए॒ताव॑नुवा॒काव॑परप॒क्षस्या॑होरा॒त्राणां॑ नाम॒धेयानि॑।
 नाहो॑रा॒त्रेष्वार्ति॑माच्छति।
 य ए॒वं वेद॑ ॥ 39 ॥

यो ह॒ वै मु॑हूर्तानां॑ नाम॒धेयानि॑ वेद॑।
 न मु॑हूर्तेष्वार्ति॑माच्छति।
 चि॒त्रः के॒तुर्दा॒ता प्र॑दा॒ता स॑वि॒ता
 प्र॑सवि॒ताऽभि॑शा॒स्ताऽनु॑म॒न्तेति॑।
 ए॒तेऽनु॑वा॒का मु॑हूर्तानां॑ नाम॒धेयानि॑।
 न मु॑हूर्तेष्वार्ति॑माच्छति।
 य ए॒वं वेद॑।
 यो ह॒ वा अ॑र्धमा॒सानां॑ च॒ मासा॑नां च
 नाम॒धेयानि॑ वेद॑।
 ना॑र्धमा॒सेषु॑ न मा॒सेष्वार्ति॑माच्छति।
 प॒वित्रं॑ पवियि॒ष्यन्त्सह॑स्वा॒न्त्सही॑यान -
 रु॒णोऽरु॑णर॒जा इति॑।

ए॒तेऽनु॒वा॒का अ॑र्ध॒मा॒सानां॑ च॒
मा॒सानां॑ च नाम॒धेया॑नि ॥ 40 ॥

ना॒र्ध॒म॒सेषु॑ न मा॒सेष्वार्ति॑मा॒र्च्छति॑ ।
य ए॒वं वेद॑ ।

यो ह॒ वै य॑ज्ञ॒क्रतू॑नां च॒र्तूनां॑ च॒
सं॒वत्स॑रस्य॑ च नाम॒धेया॑नि॒ वेद॑ ।
न य॑ज्ञ॒क्रतुषु॑ न॒र्तुषु॑ न सं॒वत्स॑र
आ॒र्तिमा॑र्च्छति ।

अ॒ग्नि॒ष्टोम॑ उ॒क्थ्योऽग्नि॑र् ऋ॒तुः
प्र॒जाप॑तिः सं॒वत्स॑र इति॑ ।

ए॒तेऽनु॒वा॒का य॑ज्ञ॒क्रतू॑नां च॒र्तूनां॑ च॒
सं॒वत्स॑रस्य॑ च नाम॒धेया॑नि ।
न य॑ज्ञ॒क्रतुषु॑ न॒र्तुषु॑ न सं॒वत्स॑र
आ॒र्तिमा॑र्च्छति ।

य ए॒वं वेद॑ ।

यो ह॒ वै मु॑हूर्तानां॑ मुहूर्तान् वेद॑ ।
न मु॑हूर्तानां॑ मुहूर्तेष्वार्ति॑मा॒र्च्छति॑ ॥ 41 ॥

इ॒दानीं॑ त॒दानी॑मिति॑ ।

ए॒ते वै मु॑हूर्तानां॑ मुहूर्ताः ।

न मुहूर्तानां॑ मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति॑ ।
य एवं वेद॑ ।
अथो यथा॑ क्षेत्रज्ञो भूत्वाऽनुप्रविश्यान्नमत्ति॑ ।
एवमेवैतान्क्षेत्रज्ञो भूत्वाऽनुप्रविश्यान्नमत्ति॑ ।
स एतेषामेव॑ संलोकतागुं सायुज्यमश्नुते ।
अपं पुनर्मृत्युं जयति॑ ।
य एवं वेद॑ ॥ 42 ॥

न वेदैवं वेदाऽनुवाका अर्धमासानां॑ च मासानां च नामधेयानि
मुहूर्तेष्वार्तिमाच्छति॑ नवं च ॥ 10 ॥

इयमहोरात्राणागुं संज्ञानं॑ पूर्वपक्षस्य प्रस्तुतमपरपक्षस्य मुहूर्तानां॑
चित्रः केतुरर्धमासानां॑ पवित्रं यज्ञक्रतूनामग्निष्टोमो यज्ञक्रतूनामिदानीं॑
मुहूर्तानां॑ मुहूर्तान् वेदेदानीमथो द्वादश ॥

कश्चिद्ध॑ वा अस्माल्लोकात्प्रेत्य॑ ।
आत्मानं॑ वेद ।
अयमहमस्मीति॑ ।
कश्चिथ्स्वं लोकं न प्रति प्रजानाति॑ ।
अग्निमुग्धो ह्वैव धूमतान्तः॑ ।
स्वं लोकं न प्रति प्रजानाति॑ ।
अथ यो ह्वैवैतमग्निगुं सावित्रं वेद॑ ।
स एवास्माल्लोकात्प्रेत्य॑ ।

आत्मानं वेद।
अयमहमस्मीति ॥ 43 ॥

स स्वं लोकं प्रति प्रजानाति।
एष उ वेवैनं तथसावित्रः।
स्वर्गं लोकमभिवहति।
अहोरात्रैर्वा इदग्ं सयुग्भिः क्रियते।
इतिरात्रायादीक्षिषत।
इतिरात्रायं व्रतमुपांगुरिति।
तानिहानेवं विदुषः।
अमुष्मिन्लोके शैवधिं धयन्ति।
धीतग्ं हैव स शैवधिमनु परैति।
अथ यो हैवैतमग्निग्ं सावित्रं वेद ॥ 44 ॥

तस्य हैवाहोरात्राणि।
अमुष्मिन्लोके शैवधिं न धयन्ति।
अधीतग्ं हैव स शैवधिमनु परैति।
भरद्वाजो ह त्रिभिरायुर्भिर्ब्रह्मचर्यमुवास।
तग्ं ह जीर्णिग्ं स्थविरग्ं शयानम्।
इन्द्रं उपव्रज्योवाच।
भरद्वाज।
यत्ते चतुर्थमायुर्दद्याम्।

किमेनेन कुर्या इति।

ब्रह्मचर्यमेवैनेन चरेयमिति होवाच ॥ 45 ॥

तग्ं ह त्रीन्गिरिरूपानविज्ञातानिव दृश्यां चकार।

तेषाग्ं हैकैकस्मान्मुष्टिनाऽऽदे।

स होवाच।

भरद्वाजेत्यामन्त्यं।

वेदा वा एते।

अनन्ता वै वेदाः।

एतद्वा एतैस्त्रिभिरायुर्भिरन्ववोचथाः।

अथ त इतरदननूक्तमेव।

एहीमं विद्धि।

अयं वै सर्वविद्येति ॥ 46 ॥

तस्मै हैतमग्निग्ं सावित्रमुवाच।

तग्ं स विदित्वा।

अमृतो भूत्वा।

स्वर्गं लोकमियाय।

आदित्यस्य सायुज्यम्।

अमृतो हैव भूत्वा।

स्वर्गं लोकमेति।

आदित्यस्य सायुज्यम्।

य ए॒वं वेद॑।

ए॒षो ए॒व त्रयी॑ वि॒द्या ॥ 47 ॥

याव॑न्त॒ग्ं ह॒ वै त्र॒य्या वि॒द्यया॑ लो॒कं ज॑यति।

ताव॑न्तं लो॒कं ज॑यति।

य ए॒वं वेद॑।

अ॒ग्ने॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

अ॒ग्ने॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

वा॒यो॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

वा॒यो॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

इन्द्र॑स्य॒ वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि ॥ 48 ॥

इन्द्र॑स्यै॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

बृ॒ह॒स्प॒ते॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

बृ॒ह॒स्प॒ते॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

प्र॒जा॒प॒ते॒र्वा ए॒तानि॑ नाम॒धेया॑नि।

प्र॒जा॒प॒ते॒रे॒व सायु॑ज्य॒ग्ं सलो॑कता॒माप्नो॑ति।

य ए॒वं वेद॑।

ब्रह्मणो वा ए॒तानि॑ नाम॒धेयानि॑ ।
 ब्रह्म॑ण ए॒व सायु॑ज्यग्ं सलोकता॒माप्रोति॑ ।
 य ए॒वं वेद॑ ।
 स वा ए॒षोऽग्नि॑र॒पक्षपु॑च्छो वा॒युरे॒व ।
 तस्या॒ग्निर्मुख॑म् ।
 अ॒सावा॑दि॒त्यः शि॒रः ।
 स यदे॒ते दे॒वते॒ अन्त॑रेण ।
 तथ्सर्व॑ग्ं सीव्यति ।
 तस्मा॑त्सावि॒त्रः ॥ 49 ॥

अ॒यम॒हम॒स्मीति॑ वेदं होवाच सर्वविद्येति॑ वि॒द्येन्द्र॑स्य वा ए॒तानि॑
 नाम॒धेयानि॑ ब्रह्म॑ण ए॒व सायु॑ज्यग्ं सलोकता॒माप्रोति॑ स॒प्त च॑ ॥ 11 ॥

अ॒ग्नेर्वा॒योरिन्द्र॑स्य बृहस्पतेः॑ प्र॒जाप॑तेर्ब्रह्म॑ण॒स्स वै स॒प्त ॥

सं॒ज्ञानं॑ भू॒स्त्वमे॒व सं॑वथ्स॒रोऽसि॑ भू॒ रा॒ज्यस॑वे विप॒श्चिते॑
 प्र॒जाप॑तिर्दे॒वानियं॑ वाव स॒रघा॑ कश्चि॒द्धैका॑दश ॥ 11 ॥

सं॒ज्ञान॑ग्ं रा॒ज्ञीं मूर्धा॑ हृद॒य ए॒ष सं॑वथ्स॒रो ना॒र्धमा॑सेषु
 नव॑चत्वारि॒ंशत् ॥ 49 ॥

सं॒ज्ञान॑ग्ं सावि॒त्रः ॥

॥ हरिः ओ(३)म् ॥

॥ इति कृष्णयजुर्वेदीय तैत्तिरीय ब्राह्मणे तृतीयाष्टके दशमः प्रश्नः समाप्तः ॥